
ישקני מנשיקות פיהו

**תחילת נפילה - שינה • להיות עמל בתורה • השונה פרקו
מאה ואחת • סיכום**

בסיום סדרת ברכות השחר אנו מברכים את ברכת "המעביר חבלי שינה מעיני ותנומה מעפעפי", ותוכפים לה בקשה, "ויהי רצון מלפניך ה'... שתרגילנו בתורתך ודבקנו במצותיך ואל תביאנו לא לידי חטא ולא לידי עבירה ועוון... ואל תשלט בנו יצר הרע... ודבקנו ביצר הטוב... בא"י גומל חסדים טובים לעמו ישראל". שתי הברכות מחוברות ע"י ו' החיבור, ולכן אין מפסיקין ביניהם באמירת אמן.

ויש לעיין ביחס שבין הברכות הללו: מה הקשר בין העברת השינה מעינינו לסיום הברכה "גומל חסדים טובים לעמו ישראל", ומה הקשר בין העברת התנומה מעפעפינו ובין בקשת ההרחקה מיצר הרע?

ועוד, כבר הקדמנו וברכנו על ההתעוררות מן השינה - "המחזיר נשמות לפגרים מתים", "פוקח עורים", "מתיר אסורים", "זוקף כפופים", "מלביש ערומים" וכו' - ומה מקום עוד לחזור ולברך ברכת "המעביר חבלי שינה"? ובעיקר מה פשר החתימה "גומל חסדים טובים לעמו ישראל" דווקא, וכי הגויים אינם קמים משנתם?

תחילת נפילה - שינה

ביאור הדברים הוא על-פי המובא בחז"ל שתחילת נפילתו של האדם היא השינה. המקור הוא בפסוק "ויפל ה' אלוקים תרדמה על האדם" (בראשית ב, כא), ומבואר במדרש שהתרדמה היא נפילה לאדם. "תחילת מפולת - שינה" (בר"ר מד, יז). ויש לעיין בפשר דרשה זו - מדוע התרדמה היא נפילה? ועוד, מדוע לא הוזכר כלל בכתובים, שהאדם התעורר מתרדמה זו? אלא חז"ל לא ראו בתרדמה משמעות פיזיולוגית בלבד, אלא אף את משמעותה הרוחנית, וכמאמרם במדרש רבה, "ישן ולא עסק בתורה - זו היא תרדמה" (תורה שלמה, בראשית ב, כא, אות רעא). ועוד מובא שם "ג' תרדמות הם... רבנן אמרי אף תרדמה של שטות, דכתיב 'כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה' (ישעיהו כט, יז)". נמצינו למדים, שהתרדמה היא שקיעתו של האדם בהבלי העוה"ז ונפילתו בדמיונו של היצר הרע; ומבחינה זו האדם "נרדם" רוחנית ולא התעורר משנתו עד היום הזה, וזוהי בעצם תחילת נפילתו של האדם עלי אדמות.

עם ישראל החל להתעורר מתרדמה זו במעמד הר סיני, כמ"ש "ויהי קול השופר הולך וחזק" (שמות יט, יט), וע"י שמיעת קול השופר התעוררו ישראל מתרדמתם הרוחנית, וכמ"ש הרמב"ם בלשונו הזהב: "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עוררו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו מעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל. הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה" (רמב"ם, הלכות תשובה פ"ג, ה"ד). וכשהרמב"ם מזכיר "רמז", כוונתו שיש בזה מסר חשוב לבני אדם השקועים בנהנתנותם, בתרדמת יצרם ובהבלי עוה"ז, והשופר מעיר אותם מתרדמה זו. בדרך זו התעוררו ישראל מקול השופר שבסיני (ראה כיו"ב גם בסוף הלכות מקוואות).

ולכן מובא בחז"ל, שבמעמד הר סיני "פסקה זוהמתן" (שבת קמו, ע"א). זוהמת הנחש אשר הוטלה בחוה, היא שקיעתו של האדם בחומריות ובנהנתנות. ע"י השופר של מתן תורה חזרו ישראל למדרגתו של אדם

הראשון קודם החטא ונסתלקה זוהמתם. ועל כך אנו מברכים את ברכת "המעביר שינה מעיני"; שכן על עצם קימתנו הפיזיולוגית מהשינה כבר בירכנו "המחזיר נשמות" "פוקח עורים", "זוקף כפופים וכו'", וכעת אנו מברכים על פתיחת היום, מתוך הודאה לה' על כך שעוררו אותנו מהתרדמה הרוחנית במתן תורה.

ומובן מאוד הקשר בין "המעביר שינה", לבקשתנו "שתרגילנו בתורתך" וכו', שכן התורה היא המעוררת מתרדמת החומר. ולכן נהירא לנו גם סיומה של הברכה - "הגומל חסדים טובים לעמו ישראל" דווקא: שבניגוד לאומות העולם השקועים עדיין בתרדמתם הרוחנית, אנו מודים להקב"ה על שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את התורה והבדילנו בכך מאומות העולם, ועורר אותנו מתרדמת היצר; ועל כן, אנו מבקשים בקשה נוספת - "וכן את יצרנו להשתעבד לך".

בקשה זו מזכירה לנו את דברי הגמרא בשבת. "ויתיצבו בתחתית ההר א"ר אבדימי... מלמד שכפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם, אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם" (פס"א). ואיתא שם "אמר רב אחא בר יעקב, מכאן מודעא רבה לאורייתא". ופירש שם רש"י, "שאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם על עצמכם, יש להם תשובה שקבלוה באונס". רצונם לומר, שכביכול ישנה תביעה על פשר כפיית התורה על ישראל. וביארנו כמה פעמים שכפייה זו אינה כפייה חיצונית גרידא, אלא זוהי כפייה שיש בה רצון פנימי, עדות על מהותם הפנימית של ישראל ועל התאמתם הבלתי מסוייגת לתורה, ולכן אין הבחירה תלויה בדעתו האישית של כל אחד מישראל. וכשם שבע"ח אינו יכול לבחור את תכונותיו - כך יצר הקב"ה את ישראל מבחינה מהותית כמוכנים אל התורה, וזוהי ה"כפייה" של ההר כגיגית.

נמצא ש"מכאן מודעא רבה" אין משמעותו חרטה על אמירת נעשה ונשמע, שבאה בכפייה ולא ברצון, אלא הכרה במהותו של עם ישראל. וזה לשונו של הרב זצ"ל:

אלמלא היה אור התורה שתול בישראל בבחירה חופשית מיסודה,
לא היה התוכן המאיר ומחיה שלה מאוגד בפנימיות עצמיותה

של האומה ובמעמקי נפשם של יחידיה. ואז היה הדבר אפשר שהעברת התורה בפועל מצד הבחירה תמחק את אותו הרושם של החיים והקודש שהתורה צריכה לעשות בהם. אבל כיון שהעצמיות הישראלית מאוחדת עם התורה עפ"י הכרח כללי של כל היש, אין העברת התורה פועלת, כי אם טשטוש חיצוני על מהות האומה, אבל התכונה העצמית הרי היא תמיד נשמרת, כי הכלליות שלה היא למעלה מכל יסוד של בחירה ושל אפשרות של שינוי. והדבר עומד למעלה מכל התגלות פרטית שברצון. אפילו כשמתגלה בפועל ובמעשה בהיפוך, הרי המודעה הרבה כוללת הכל, שאין כל המעשים הנעשים נגד התורה מכוונים כלל לפגוע ביסודה, מפני שהיא מרוממה הרבה מכל אפשרות של פגיעה ע"י שום התגלות רצונית. והיא המודעה הרבה העליונה מכל סתמיות של מודעות, שאין כוונתה של מודעה זו החלשה לקיום קבלת התורה, כי אם התגלות עליונה שכל מה שאפשר להיות עובר ע"י יצרי לבב האדם מהעברתה של תורה, אינו משנה כלל את תכונתו של הרצון הפנימי העצמי של ישראל, העומד למעלה מכל חירות וחופש בחיריים, מודעא רבה לאוריתא (עין א"ה, שבת פ"ט, אות סח).

ומבואר, שההוויה מכריחה אותנו לקבל תורה, שהרי זוהי מהותנו, ולכן החטא פועל רק טשטוש חיצוני בלבד על האומה, שכן אדם אינו יכול להשתחרר מטבעו הפנימי, ואין זה ענין של "בחירה חופשית". זוהי בחינת "ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא" (סנהדרין מד, ע"א). נמצינו למדים, שמשמעות ה"מודעא רבה לאוריתא" היא ההפך מהמשמעות הפשוטה, והריהי בעצם הגילוי העליון שכל העבירות שיעשו ישראל, לא יפגמו בזיקתנו לקב"ה ולתורה, ותפילתנו "וכוף את יצרנו להשתעבד לך" היא בעצם בקשה לגילוי הטבע הפנימי שלנו.

ולכאורה, יש לשאול, הרי בקשה זו נוגדת את יסוד הבחירה החופשית. אולם כבר העיר את עינינו הרמב"ן, עה"פ "ומל ה' את לבבך", "שבימות המשיח תהיה הבחירה בטוב להם טבע, לא יתאוה להם הלב למה שאינו ראוי, ולא יחפוץ בו כלל. והיא המילה הנזכרת כאן... וישוב האדם בזמן ההוא לאשר היה קודם חטאו של אדם הראשון, שהיה עושה בטבעו מה

שראוי לעשות ולא היה ברצונו דבר והפכו" (רמב"ן, דברים ל, ו). ובמעמד הר סיני היו ישראל במעמד של אדם הראשון קודם החטא. ור' ירוחם ממיר מבאר, שסוג הבחירה החופשית קודם החטא היה שונה בתכלית מהבחירה לאחר החטא. הוא מדמה זאת ליכולת האדם להכניס את ידו לאש; שאע"פ שיש לאדם בחירה חופשית לעשות זאת הוא נמנע מכך בגלל הכרתו הברורה בחומרת התוצאות של מעשה זה; כך אדה"ר נוצר עם מודעות גבוהה לתוצאות החטא ולכן הוא נמנע מהחטא*.

תפילתנו לכפיית היצר היא בקשה מתוך בחירה חופשית לחיות ללא בחירה חופשית, ונטילת בחירה שבאה כתוצאה מבקשתנו, שונה בתכלית ממצב שבו אדם נוצר מלכתחילה ללא בחירה חופשית. לאור זאת מובנת תפילתנו להעביר חבלי שינה מעינינו, שעניינה לחזור לדרגתו של אדה"ר קודם תרדמתו שהיא היתה ראשית מפלתו.

להיות עמל בתורה

"ויהי בימי שפוט השופטים" (רות א, א) - 'עצלה תפיל תרדמה' (משלי יט, טו), ע"י שנתעצלו ישראל מלעשות גמילות חסדים עם יהושע, הה"ד ויקברו אותו בגבול נחלתו מצפון להר געש' (יהושע כד, ל). א"ר ברכיה, חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו געש. ומהו הר געש? אלא שנתעצלו ישראל שלא עשו חסד ליהושע. באותה שעה נחלקה א"י, והיתה חלוקה חביבה עליהם יותר מדאי, והיו ישראל עוסקין במלאכתן זה עוסק בשדהו וזה עוסק בכרמו... וביקש הקב"ה להרעיש את העולם כולו על יושביו". ד"א 'עצלה תפיל תרדמה'. ע"י שנתעצלו ישראל מלעשות תשובה בימי אליהו תפיל תרדמה, רבתה הנבואה" (ילק"ש משלי, רמז תתקנט).

דברי המדרש תואמים את ביאורנו. 'תרדמה' הוא העיסוק התמידי בעניינים הארציים וההינתקות מענייני הרוח. ראשיתה אצל אדה"ר ותיקונה במעמד הר סיני: "ויהי בימי שפוט השופטים" - ר' יוחנן פתח ואמר 'שמעה עמי ואדברה' (תהילים ג, ז)... ר' יודן בר' סימון אמר, לשעבר היו קרויין ישראל כשאר כל האומות, סבתא ורעמא וסבתכא. מכאן ואילך אין נקראין אלא

* ר' ירוחם ממיר, חיבור המאמרים (פה). וע"ע בהערות הרב שעוועל על הרמב"ן בראשית ב, ט.

עמי... מאיין זכיתם שתקראו עמי? מ'אדברה', ממה שדברתם לפני בסיני ואמרתם 'כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע' (שמות כד, ז) " (רות רבה, פתיחתא א). במעמד הר סיני השתנה מעמדם של ישראל, שכן מתן תורה עורר את ישראל מתרדמתם בניגוד לאומות השקועות עדין בתרדמת החומר.

וכיצד דרך הלימוד? "זמר בכל יום, זמר בכל יום" (סנהדרין צט ע"ב). ופירש"י, שהכוונה היא לסדר הלימוד, וז"ל: "היה מסדר למוֹדך, אע"פ שסודר בפין, כזמר; והוא יגרום לך שתהא לעוה"ב בשמחה ובשירים". ומוסיפה שם הגמרא: "א"ר יצחק בר אבודימי, מאי קרא? שנאמר 'נפש עמל עמלה לו, כי אכף עליו פיהו' (משלי טז, כו), הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר". ופירש"י, נפש עמל עמלה לו, "מפני שעמל בתורה - תורה עומלת לו". ולמה? "כי אכף עליו פיהו" - "מפני שהוא משים דברים בפיו תמיד כאוכף שעל החמור. לישנא אחרינא - זמר, כלומר שעוסק בשירים ובזמירות תדיר תדיר נעשה זמר, כך החוזר על התורה נעשה לו סדורה בפיו". ושכרו הוא "שתורה עומלת לו במקום אחר", ופירש"י "שמחזרת עליו ומבקשת מאת קונה למסור לו טעמי תורה וסדריה. וכל כך למה? מפני שאכף, שכפף פיהו על דברי תורה".

והגמרא ממשיכה: "אמר ר' אליעזר, כל אדם לעמל נברא, שנאמר 'כי אדם לעמל יולד' (איוב ה, ז). איני יודע אם לעמל פה נברא, אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו, הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה, אם לעמל שיחה, כשהוא אומר 'לא ימוש ספר התורה הזה מפיןך' (יהושע א, ח), הוי אומר לעמל תורה נברא". העולה מסוגיין הוא, שהעמל בדברי תורה והחוזר על תורתו, זוכה שהתורה תבקש עבורו שימסרו לו טעמי תורה.

ועדיין פש גבן לברורי עומק דברי חז"ל כאן.

הנה דברי הגמרא בסנהדרין מזכירים לנו את הגמרא במסכת נדה. וז"ל:

דרש ר' שמלאי, למה הולד דומה במעי אמו: לפנקס שמקופל ומונח, ידיו על שתי צדעיו, שתי אציליו על ב' ארכובותיו, וב' עקביו על ב' עגבותיו, וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה, ואינו

מוציא רעי שמא יהרוג את אמו. וכיוון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח, שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפי' שעה אחת. ונר דלוק לו על ראשו וצופה ומביט מסוף העולם ועד סופו, שנאמר 'בהלו נרו עלי ראשי, לאורו אלך חושך' (איוב כט, ג). ואל תתמה, שהרי אדם ישן כאן ורואה חלום באספמיא. ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותם ימים, שנא' 'מי יתנני כירחי קדם כימי א-לוה ישמרני' (שם שם, ב). ואיזהו ימים שיש בהם ירחים ואין בהם שנים? הוי אומר אלו ירחי לידה. ומלמדין אותו כל התורה כולה שנאמר 'ויורני ויאמר לי יתמך דברי לבך, שמור מצוותי וחיה' (משלי ד, ד). ואומר "בסוד אלוה עלי אהלי" (איוב כט, ד). מאי ואומר? וכי תימא נביא הוא דקאמר, ת"ש "בסוד אלוה עלי אהלי". וכיוון שבא לאויר העולם בא מלאך וסוטר על פיו ומשכחו כל התורה כולה שנאמר 'לפתח חטאת רובק' (בראשית ד, ז) (ל ע"ב).

הרי מבואר, שהימים הטובים ביותר של האדם הם ימי היותו בבטן אמו, כאשר "נר דלוק על ראשו" בבחינת "נר ה' נשמת אדם" (עיין מהרש"א שם, ד"ה בהלו נרו), והיינו שהנשמה עדיין לא חדורה בגופו של הוולד. ועל "נר" זה של הנשמה נאמר "לאורו אלך חושך", כלומר, שהאור הגדול שהיה לו במעי אמו יאיר לו את ימי החושך, שכן ידוע שבחז"ל העוה"ז נמשל לחושך.

וברגע שהתינוק עוזב את האור הגדול שבמעי אמו, שבו היה יכול לראות מסוף העולם ועד סופו, הוא גם שוכח את כל התורה שלימדוהו שם*, וא"כ לשם מה כל הטורח ללמדו את כל התורה כולה? אלא שכשהשכיחו ממנו התורה, לא חזר התינוק למצב שהיה לפני שלימדוהו: בפוטנציאל כל אותו לימוד טבוע בו, ולכן האדם מסוגל בילדותו ובבגרותו לחזור על כל לימודו. ואם נשאל כיצד אדם מגיע לדרגה שהתורה עומלת עבורו? הרי התשובה בצדו, "כי אכף עליו פיהו", ע"י שמשתמש בפיו לעמל תורה, התורה מחזירה לו בשכרו, וזוכה הוא לטעמי תורה, והוא מצליח להעלות ממעמקים את כל התורה שלמד במעי אמו.

* עניין זה נרמז גם בכך שהמילה "חשכה" בהיפוך אותיות היא "שכחה".

השונה פרקו מאה ואחת

ובמסכת חגיגה שואלת הגמרא עה"פ "ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד אלוקים לאשר לא עבדו" (מלאכי ג, יח) - "היינו רשע היינו לא עבדו, היינו צדיק היינו עבדו". ומתמצת הגמרא, שעובד אלוקים ואשר לא עבדו - תרווייהו צדיקי נינהו, "אלא שאינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחת" (חגיגה ט, ע"ב). ושומה עלינו לבאר את פשר ההבדל הגדול בין השונה פרקו מאה פעמים, לשונה פרקו מאה ואחת פעמים.

המספר מאה מבטא שלמות, ולכן הצדיק שאינו עובד אלוקים, הלומד בשביל לדעת (תניא פרק טו), כששנה פרקו מאה פעמים, הוא מסתפק בכך; אך הצדיק שהוא עובד אלוקים לומד ע"מ ללמוד, ולכן ממשיך הוא ללמוד יותר ממאה פעמים. וכתב בספר תורת חיים:

שם שר הממונה על השכחה בגימטריא מאה, ושם שר הממונה על הזכרון, הוא מיכאל, עולה מאה ואחד. לזה קאמר נפש עמל שחוזר על תורתו תמיד, עמלה לו, היא מחזרת עליו שאינו משכחה, כי אכף עליו פיהו - כשחזר עליה הרבה כמספר "פיהו" שעולה מאה ואחד, וכן "אכף" בגימטריא קאי (מאה ואחת). וכן במדרש חזית בפסוק "ישקני מנשיקות פיהו". בשעה ששמעו ישראל "אנוכי" מפי הגבורה, נתקע תלמוד תורה בליבם, ולא היו משכחים. ואח"כ שמעו מפי משה, חזרו להיות למדין ומשכחין. אמרו: משה רבינו, לואי גלה לנו פעם שניה, לואי ישקני מנשיקות פיהו - פיהו עולה מאה ואחד - רמזו שע"י ששמעו התורה מפיו יתברך, לא היו משכחין, כמי ששונה פרקו מאה ואחד (תורת חיים לר' אברהם חיים שור, סנהדרין צט ע"ב, ד"ה נפש עמל עמלה לו).

על כן, מובן, שלימוד של מאה ואחד פעמים הוא כבר בכחינת "ישקני מנשיקות פיהו", שכביכול לומד ממש מפיו של הקב"ה, וללימוד זה אין שכחה. וכבר ציינו דורשי רשומות שההבדל בין גימטריה "זכר" (277) ל"שכח" (328), הוא מאה ואחת. לומר לנו, שעל מנת לזכור, צריך לשנות מאה ואחת פעמים, וכך יוצאים מעולם השכחה ונכנסים לעולם הזיכרון. ומסביר בעל נפש החיים "ובזה יובן כוונתם ז"ל בשמות רבה פרק מ"א,

עה"פ "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה" (משלי ב, ו), שאמרו משל, למה הדבר דומה? למלך שהיה לו בן, בא בנו מבית הספר מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה אחת ונתנה לו... א"ל אינני מבקש אלא ממה שבתוך פיו... מה עשה נתנו לו. היינו שבקשת הבן יקיר להשיג שיושפע בו מניצוצי אור בחינת הנשמה אשר מקורה נעלמה בנשימת פיו יתברך שמו" (נפש החיים, שער א, טו).

וחז"ל דרשו את הפסוק "ישקני מנשיקות פיהו" על מתן תורה - שכן ישראל למדו את התורה מפיו של הקב"ה, וכשלומדים ממקור התורה - אין שכחה, שכן דווקא בעוה"ז החומרי הדומה ללילה, שייכת השכחה. וכאשר התינוק מקבל מפי האבא, יש כאן חיבור. וכך במתן תורה, מתחבר הקב"ה שהוא מקור התורה, - בבחינת זכר המשפיע, עם כנסת ישראל בבחינת ה"מקבל", וכך - "פיו" (של הקב"ה) מתחבר עם "פיה" (של כנס"י), ואנו מקבלים את "פיהו". וזוהי בחינת "ישקני מנשיקות פיהו", שע"י לימוד של מאה ואחד פעמים מתחברים ישראל עם מקור התורה ויוצאים מעולם השכחה לעולם הזכירה.

ומוסיף בעל "נפש החיים" שם:

וכי יפלא, הלא שם נשמה פירושו הוא נשימה, והרי נראה לעין שנשימת האדם הוא ההבל העולה מהלב ממטה למעלה, וגם כי הרי הוא בחינת אור חוזר ואינו בחינה עליונה.

אמנם הענין שנקראת בלשון נשימה אין הכוונה בחינת נשימת האדם אלא כביכול נשימת פיו ית"ש כמ"ש "ויפח באפיו נשמת חיים" (בראשית ב, ז). וכבר המשילו רז"ל (סנהדרין צא, ע"א) עניין השתלשלות הרוח חיים באדם לעשיית כלי זכוכית לענין תחיית המתים, אמרו "ק"ו מכלי זכוכית שעמלן ברוח בשר ודם וכו', בשר ודם שברוחו של הקב"ה עאכ"ו" וכו' כי הנדון דומה לראיה, שכשנבחין בנשימת פי האומן בכלי הזכוכית בעת עשייתו נמצא בו ג' בחינות. בחינה ראשונה הוא, כשנשימת ההבל הוא עדין תוך פיו קודם בואו לתוך חלל השפופרת החלולה, אין לקרותה אז אלא בשם נשימה. והבחינה השנית כשנכנס ההבל ובא לתוך השפופרת ונמשכת כמו קו אז נקרא רוח. והבחינה

השלישית התחתונה הוא כשיוצא הרוח מהשפופרת לתוך הזכוכית ומתפשטת בתוכה עד שנעשית כלי כפי רצון המזגג, אז מכליא רוחו, ונקרא אז נפש לשון שביתה ומנוחה – כך בדמיון זה הוא ענין ג' בחינות - נפש רוח ונשמה, שמושפעים כביכול מנשימות פיו ית"ש, שבחינת הנפש היא הבחינה התחתונה, שהיא כולה בתוך גוף האדם. ובחינת הרוח הוא בא דרך ערוי מלמעלה, שחלק וקצה העליון שלו, קשור ונאחז למעלה בבחינה התחתונה של הנשמה ומשתלשלת ונכנסת גם בתוך גוף האדם ומתקשרת בבחינה העליונה של הנפש וכו', אמנם בחינת הנשמה היא הנשימה עצמה שפנימיות עצמותה מסתרת בהעלם, ומקורה ברוך כביכול בתוך נשימת פיו ית"ש, שאין עצמות מהותה נכנסת כלל בתוך גוף האדם. ואדה"ר קודם החטא זכה לעצמותה, ובסיבת החטא נסתלקה מתוכו, ונשארה רק חופפת עליו, לבד משרע"ה שזכה לעצמותה תוך גופו וכו'.

נמצינו למדים, שהנשמה לאחר החטא היא רוח מעל האדם, ולא בתוכו. ואמנם אדה"ר קודם החטא זכה לעצמותה, אך בעקבות החטא הנשמה נסתלקה ממנו, ונשארה רק חופפת עליו בלבד. ומסיים שם ב"נפש החיים", ביחס למשל התינוק, שמבקש לאכול מפיו של אביו.

ורמזו עוד בלשונם הק' שהמשילו לתינוק הבא מבית הספר דווקא, הודיעו נאמנה שאין מבוא בעולם להשיג בחינת ניצוצי אור הנשמה אם לא ע"י העסק והעיון והתבוננות בתוה"ק בקדושה... וז"ש שם בשעה שעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה, היו מבקשים לשמוע הדיברות מפי הקב"ה, וכמ"ש 'ישקני מנשיקות פיהו', שבעת המעמד המקודש זכו כולם שהיה חופף ומאיר עליהם זיו ניצוצי זוהר בחינת הנשמה משנשמת פיו יתברך כביכול, והוא סוד הכתרים שזכו בסיני, ושמחת עולם על ראשם, ועל ידי כך זכו להשיג סתרי פנימיות נשמת התוה"ק.

לדעת בעל נפש החיים, שהנשמה שנמצאת בוולד בחינת נר דולק על ראשו, היא אותה נשמה שבמעמד הר סיני זכו ישראל להתחבר עם מקור הנשמה. אך אחר שחטאו ישראל בעגל, ירדו ממדרגה זו, ולכן כשהתינוק יוצא ממעי אמו, "הנר" כבר רחוק ממנו, והוא חי בבחינות של הרוח

והנפש ולא בבחינה של הנשמה. אך כיוון שהנר היה פעם על ראשו, יש לו את ההכנה של 'ישקני מנשיקות פיהו', ולזאת הוא יגיע בכוח "כי אכף עליו פיהו", בעמלה של תורה שילמד מאה ואחת פעמים - רק אז יזכה לדבוק במקור הנשמה וללמוד ללא שכחה.

ועוד לנו עניין להסביר מה גנוז במספרים אלו, מאה ומאה ואחת. והנה במסכת חגיגה מובא, שקודם החטא הגיעה קומת האדם "עד הרקיע", ובלשון אחרת שם "מסוף העולם עד סופו", וכיוון שסרח - הניח ה' עליו את כפו והנמיך את קומתו למאה אמה שנאמר "ותשת עלי כפך", שהנמיכו למאה אמה, שכן כף בגימטריא הינו מאה (חגיגה יב ע"א. וע' מהרש"א שם). נמצא, שכאשר ה' הפיל על האדם הראשון תרדמה, היתה זאת תחילת מפלתו, כלומר, התרדמה בענייני החומר גררה את נמיכות קומתו למאה אמה, שכן העוה"ז, שהוא עולם החושך והשכחה, הוא בחינת המאה אמה. ולכן כשאדם שונה פרקו רק מאה פעמים, הוא עדין בתוך עולם השכחה; אך כאשר אדם שונה מאה ואחת פעמים, הוא פולש לקומה השנייה של האדם, ובזה הוא מתרומם לדרגת אדה"ר קודם החטא, לפני שהונמכה קומתו. או אז הוא בבחינת "ישקני מנשיקות פיהו", שהרי הוא התעלה לדרגת "פיהו". וזה שנאמר "כי אכף עליו פיהו" - שהוסיף על ה"כף" את ה"אל"ף", ולכן זוכה הוא לבחינת "פיהו", למדרגת המאה ואחת.

והנה הנביא מוסיף, "וחמלתי עליהם כאשר יחמול איש על בנו העובד אותו" (מלאכי ג, יז). אך מהו פשר "בן העובד"? ברור, שכאן נרמז עניינו של הבן המבקש את המזון שבתוך פיו של אביו דווקא (שמות רבה מא, ג). כדי לקבל תורה מפיו של הקב"ה, צריך להגיע לדרגת בן העובד את ה', ע"י שינון של מאה ואחת פעמים, המרומם את האדם מעולם השכחה לעולם הזיכרון.

ובמדרש (תנחומא פ' נח, ס' ג) מתואר העמל הרב של הלומד תורה שבע"פ:

ולא קיבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הקב"ה את ההר כגיגית, שנאמר (שמות יט, יז) 'ויתיצבו בתחתית ההר'. וא"ר דימי בר חמא, א"ל הקב"ה לישראל אם מקבלים אתם את התורה מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם. ואם תאמר על התורה שבכתב

כפה עליהם את ההר, והלא משעה שאמר להם מקבלים אתם את התורה, ענו כולם ואמרו נעשה ונשמע, מפני שאין בה יגיעה וצער והיא מעט. אלא אמר להן על התורה שבע"פ, שיש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות והיא עזה כמוות, וקשה כשאלו קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, שנא' "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, ה). ומנין אתה למד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד... לתלמוד שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול לתלמוד תורה שבע"פ, לפי שיש בה צער גדול ונידוד שינה ויש מבלה ומנבל עצמו עליה. לפיכך מתן שכרה לעוה"ב, שנאמר 'העם ההולכים בחושך ראו אור גדול' (ישעיהו ט, א) - אור גדול, אור שנברא ביום ראשון שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבע"פ ביום ובלילה, שבזכותן העולם עומד".

עד עתה ידענו, שלפני לידתו של התינוק הוא זוכה לאור גדול, לנר שדולק מעל לראשו ובו הוא צופה מראש העולם ועד סופו, והיא הנשמה שנופחה בו ע"י נשימת פיו של הקב"ה, וכשיוצא התינוק לאויר העולם הנשמה מתרחקת ממנו, אך היא קיימת בו בכוח, ויש לו אפשרות לשוב אליה. התנחומא מוסיף, שמי שמשתייך לעולם החומר, קשה לו להשתייך לעולם התורה, אך יש לו היכולת לזכות בתורה על ידי עמל, יגיעה וצער. יסודם של אלו בכך, שהאדם אוהב את ה' בכל ליבו, נפשו ומאודו. רק העמל בתורה זוכה לכך שהתורה עמלה עבורו.

סיכום

בריש ספרא דצניעותא מובא בשם הגר"א, שסירב לקבל מגידים שילמדוהו סודות התורה.

רק עיני נשואות לו ית"ש, מה שרוצה לגלות לי וליתן חלקי בתורתו ית"ש בעמלי אשר עמלתי בכל כוחי, הוא יתברך יתן לי חכמה מפיו דעת ותבונה... ואיני רוצה אלא ממה שבתוך פיו. וההשגות ע"י מלאכים המגידים ושרי תורה אשר לא עמלתי... אין לי בהם חפץ.

נמצא, שמי שעמל בתורה, זוכה לתורה מפיו של הקב"ה ממש. וז"ש בגמרא סנהדרין - "זמר בכל יום", שע"י "נפש עמלה" התורה עומלת לו ומבקשת מה' שימסור לו רזי תורה, וזוכה ל"ישקני מנשיקות פיהו", משום ש"אכף עליו פיהו".

ולכן בליל שבועות אנו מנדדים שינה מעינינו, שכן יום מתן תורה מזוהה עם "ישקני מנשיקות פיהו". ביום זה אנו יוצאים מעולם התרדמה החומרי, בזכות לימוד תורה שבע"פ. לימוד זה זוקק נידוד שינה וצער גדול בבחינת "אכף עליו פיהו" כמספר אכ"ף (101), ועל כך נאמר "ההולכים בחושך ראו אור גדול".

אנו עמלים בתורה בליל שבועות ויוצאים מעולם השינה, שכן רק ע"י היקיצה מתרדמת החומר העכור, זוכים להתחבר למקור התורה, לבחינה ה"מאה ואחת", שהוא מעל בחינת עוה"ז המסומל במספר מאה.

ויהי רצון שנזכה ל"ישקני מנשיקות פיהו" ממש.